

Klimaatadaptatie centraal bij Nederlandse inzet op Wereld Water Forum

'Adapt Now!' luidt het thema dat centraal staat bij de Nederlandse inzet tijdens het vijfde Wereld Water Forum, dat van 16 tot en met 22 maart plaatsvindt in Istanbul. Met deze slogan vestigt Nederland de aandacht op de urgentie van klimaatadaptatie in de breedste zin van het woord. Niet alleen met betrekking tot technologie en bouwwerken, maar ook met betrekking tot hoe we leven, wonen en denken. Nederlandse politici, wetenschappers, specialisten en bestuurders laten op het forum nieuwe technologie zien, solidariteit binnen delta's, nieuwe manieren van besturen en samenwerking, rampenbestrijding, het beschermen van natuurlijke bronnen en de watervoetafdruk-theorie.

Het Wereld Water Forum wordt iedere drie jaar gehouden en is de grootste waterconferentie ter wereld. Nederlandse waterexpertise wordt wereldwijd hoog aangeslagen. Daarom krijgt Nederland een prominente rol op het forum. In Nederland werkende organisaties coördineren een aantal thema's: het Cooperative Programme on Water and Climate (CPWC) behandelt het onderwerp 'adapting to climate change', Wageningen Universiteit speelt een centrale rol in het thema 'Managing and protecting Water Resources' en het in Delft zetelende Unesco-IHE levert belangrijke expertise voor het thema 'Knowledge and Capacity Building'.

'Out-of-the-box' denken

Henk van Schaik was vanuit Nederland nauw betrokken bij de onderhandelingen die vooraf gingen aan de ministeriële verklaring die dit weekeinde in Istanbul als slotstuk van het forum zal moeten worden ondertekend. Een verklaring die weliswaar niet bindend is, maar meer dan voorafgaande edities van het Wereld Water Forum het signaal zal afgeven naar de wereldleiders dat de problemen met de toegang tot en de verdeling van schoon water en de beschikbaarheid van sanitaire voorzieningen inmiddels ook in de context moet worden gezien van de opwarming van de aarde, migratie en rampen. Dat daarover deze week 15.000 tot 20.000 mensen discussiëren, heeft volgens Van Schaik, die hier op persoonlijke titel spreekt, grote relevantie. "Het 'out-of-the-box' denken is voor mij het belangrijkste punt van dit forum. Het forum is niet langer een bijeenkomst voor alleen de watersector."

Het echte probleem deze week is volgens hem dat de nationale vertegenwoordigingen vastzitten aan bindende afspraken in hun eigen land. De ontwikkelingen in de watersector lopen vooruit op die in andere sectoren, aldus Van Schaik. "Ze worden gegijzeld door bindende internationale politieke processen." Dat probleem vindt hij het tweede belangrijke punt dat in Istanbul besproken moet worden. "Hoe kunnen we vanuit wat in Istanbul gebeurt naar bindende afspraken elders, die politiek ondersteund worden? De deelnemers zullen

een mechanisme moeten vinden om die belemmering ongedaan te kunnen maken."

Van Schaik is zelf redelijk optimistisch over wat tijdens het vijfde Wereld Water Forum bereikt kan worden. Hij wijst op de aanwezigheid van een aantal staatshoofden in Istanbul, de "zeer positieve" rol van de Verenigde Staten tijdens de voorbereiding ("de VS zijn omgeslagen als een blad aan de boom") én het United Nations World Water Development Report 3 dat afgelopen maandag tijdens de eerste dag van het forum werd gepresenteerd.

In het rapport wordt de conclusie getrokken dat de vraag naar water nog nooit zo groot geweest is als op dit moment. Maar die vraag zal nog verder toenemen omdat de wereldbevolking ook nog steeds groeit. Maar ook andere ontwikkelingen spelen hierbij een rol. In het rapport met de titel 'Water in a changing world' worden drie zaken genoemd: de hogere levensstandaard, de veranderingen in de voedselconsumptie en de toenemende vraag naar energie, met name biobrandstoffen.

Sommige landen raken inmiddels door hun natuurlijke watervoorraden heen. De verandering van het klimaat zal deze situatie alleen maar verergeren, zo staat in de rapportage te lezen. Water wordt ook steeds meer een politiek onderwerp, vanwege de strijd om water tussen landen en regio's met weinig bruikbaar water. Verbeteringen in het waterbeheer en bescherming van de drinkwaterbronnen kunnen pas gerealiseerd worden, als ook de landbouw (irrigatie), de financiële wereld en de energiesector (koelwater) erbij betrokken worden. Met deze sectoren moet de waterwereld meer in contact treden, zo bepleit het VN-rapport.

Volgens de VN-rapportage gaat het desondanks lukken om in 2015 zo'n 90 procent van de wereldbevolking toegang te verschaffen tot schoon drinkwater. De vorderingen op het gebied van sanitaire voorzieningen verlopen stroever. Zo'n tweederde van de wereldbevolking zal zelfs in 2030 nog niet beschikken over een toiletvoorziening en riolering.

5th WORLD WATER FORUM
I S T A N B U L 2 0 0 9

BRIDGING
DIVIDES
FOR WATER

De VN noemen in het rapport drie landen waar het waterbeheer geïntegreerd is of wordt in algemene plannen: Zambia, Turkije en Australië. In Zambia wordt het waterbeheer geïntegreerd in alle sectoren, in de economisch zeer zwakke regio Anatolië in Turkije is een project begonnen dat naast duurzame irrigatie ook sociaal-economische aspecten omvat, en in Australië is een einde gemaakt aan het onbelemmerd besproeien van tuinen, het wassen van auto's en het vullen van particuliere zwembaden.

Onderschat

Volgens Henk van Schaik wordt het Wereld Water Forum in Europa sterk onderschat. Hij verwijst onder andere naar de notitie van vier pagina's (de Istanbul Water Guide) die komend weekeinde aan de ministeriële verklaring wordt toegevoegd en handelt over de gevolgen van de klimaatverandering op het waterbeheer en de maatregelen die dit vergt, niet alleen voor de waterbeheerders.

Geen overeenstemming

Waar zeer waarschijnlijk in Istanbul geen overeenstemming over bereikt zal worden, is het pleidooi om het recht op water als een mensenrecht te beschouwen. "Dat blijft een heikel punt." Ook het belang van grensoverschrijdend waterbeheer zal tijdens dit vijfde Wereld Water Forum niet door alle landen onderkend worden, "niet in de laatste plaats door gastland Turkije zelf", aldus Van Schaik.

Nederlandse bijdragen

De Verenigde Naties hebben kleine eilandstaten als kwetsbare categorie benoemd. Ook berggebieden verzeilen als kwetsbare streken bijzondere aandacht. In het licht van klimaatverandering en met het oog op de economische relevantie en bevolkingsdichtheid meende Aquaterra afgelopen februari in Amsterdam dat delta's net zo kwetsbaar zijn en eveneens als zogeheten hotspots erkend moeten worden. Dat staat in de verklaring die deelnemers aan deze deltaconferentie opstelden.

Hoe zorg je dat er goede verbindingen zijn tussen alle instanties die je nodig hebt om natuurrampen te voorkomen en te bestrijden? Royal Haskoning verzorgt er op

het Wereld Water Forum een sessie over. Een 'trialogue' is volgens het ingenieurs- en adviesbureau de verbinding tussen overheid, wetenschap en de 'civic society'.

Nederland is uniek vanwege de belangrijke rol die lokale overheden in watermanagement spelen. Provincies, waterschappen en gemeenten laten in Istanbul voorbeeldprojecten zien. Het combineren van wonen, werken en mobiliteit met adaptatie en milieu in de IJsseldelta bijvoorbeeld. De Provincie Zuid-Holland toont op het forum de 'Zandmotor' als voorbeeld van 'bouwen met de natuur': klimaatadaptatie door samenwerking met de natuur.

De documentaire 'Connecting Delta Cities', geproduceerd door Rode Vis producties in opdracht van het CPWC, gaat in première op het forum. Rotterdam presenteert op het Wereld Water Forum onder dezelfde naam een netwerk van deltasteden in de wereld die samen zullen optrekken om kennis te delen op het gebied van klimaatadaptatie.

Wat gaat er gebeuren met de Afsluitdijk? Welke rol speelde Nederland in New Orleans? Wonen we straks in drijvende woningen met groene daken? De laatste visie, technologieën en ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie zijn opgenomen in een speciale editie van 'Change Magazine', dat op het forum gepresenteerd wordt door de gelegenheidsalliantie 'Dutch Partners for Water' (de provincies Zuid- en Noord-Holland, Noord-Brabant, de Unie van Waterschappen, het programma Leven met Water en CPWC).

Hoe bescherm je ecosystemen en natuurlijke bronnen? Wageningen Universiteit and Research Centre coördineert een aantal sessies rond dit onderwerp. De belangrijkste boodschap is dat het beschermen van ecosystemen niet alleen voor het milieu belangrijk is, maar ook voor de

economie en het menselijk welzijn. Als we onzorgvuldig omgaan met water, gaan vitale zaken zoals landbouw, drinkwater en visserij achteruit. Een keuze voor landbouw ten koste van ecosystemen is op de lange termijn desastreus voor diezelfde landbouw. Het beschermen van ecosystemen moet integraal deel uitmaken van ons watermanagement. Eén van de uitgenodigde sprekers is de gouverneur van de Mexicaanse staat Morelos, Marco Antonio Adama Castillo. Hij draagt bij aan een belangrijke discussie die al enige tijd woedt in waterland: kun je boeren betalen voor taken op het gebied van watermanagement?

Waterschap Roer en Overmaas en de Unie van Waterschappen presenteren op het forum een samenwerkingsverband met de Roemeense regionale waterautoriteit Somes-Tisa Water Division. Het project heeft tot doel een 'basic design' voor gedecentraliseerd watermanagement in Roemenië, gebaseerd op Nederlandse kennis te creëren. Daarnaast houden de waterschappen samen met het ministerie van Verkeer en Waterstaat een presentatie over de adviezen van de Deltacommissie onder de titel 'Waiting for things to happen or trying to be prepared'. De Unie van Waterschappen laat bovendien zien hoe de waterschappen bijdragen aan het bereiken van de millenniumdoelen. Daarnaast komt een samenwerkingsverband met een aantal regionale waterinstanties in Zuid-Afrika aan bod.

Gebrek aan water treft vrouwen en kinderen vaak het hardst. Voor het eerst spelen vrouwen een zeer prominente rol op het forum. Als 'major group' organiseren zij een groot aantal bijeenkomsten. Het Women for Water Partnership in Den Haag speelt daarbij een centrale rol. Doel is te zorgen dat vrouwen een gelijkwaardige stem hebben als het gaat om water en watermanagement.

Het Netherlands Water Partnership en AKVO verzorgen een sessie samen met Google, Twitter, IBM en de computerspellenindustrie. Omdat water hoog op de agenda staat, zijn steeds meer partijen buiten de watersector geïnteresseerd in die sector. Dat leidt tot onverwachte, nieuwe verbanden. IBM bijvoorbeeld streekt in Nederland naar een 'centre of excellence' op het gebied van water. Om goede voorspellingen te kunnen doen, moet je goede gegevens hebben en deze kunnen analyseren. Dat is het doel van het project 'Flood Control 2015', waar IBM inmiddels bij betrokken is. Google biedt nieuwe manieren om kennis uit te wisselen en projecten toegankelijk te maken, oefeningen en educatie worden interessant door de computerspellenindustrie. Afrikaanse reporters filmen projecten en maken daarmee resultaten inzichtelijk. Met Twitter wil men bezoekers en buitenstaanders betrekken bij de sessie, die ver over de grenzen van water gaat met de toepasselijke titel 'Thinking outside the water box'.

De gelegenheidsalliantie Dutch Partners for Water (zie hierboven) presenteert Nederland in een aparte bijeenkomst. Het accent daarbij ligt op het tonen van de Nederlandse zin om internationaal samen te werken op het gebied van klimaat en waterbeheer. In korte sessies wisselt men van gedachten met internationale collega's.

Hoeveel water kost een kopje koffie of een bordje rijst? De Universiteit Twente heeft het in kaart gebracht. Professor Arjen Hoekstra geeft in de sessie 'Taming Bigfoot', gecoördineerd door het European Water Partnership, tekst en uitleg over zijn theorie.

Het European Water Partnership heeft zijn wortels in Nederland, maar is inmiddels een onafhankelijke Europese organisatie. Voorafgaand aan het Wereld Water Forum hielden zij in Brussel een conferentie waar onder anderen Cees Veerman de resultaten van de Deltacommissie aan een Europees publiek presenteerde. Een Europees verband op het gebied van watermanagement is belangrijk omdat waterproblematiek in veel gevallen grensoverschrijdend is en de oplossingen dus ook. De resultaten van de conferentie vormen een basis voor de klimaatactiviteiten van het European Water Partnership op het forum.

Beurs

Tijdens het Wereld Water Forum in Istanbul wordt ook een beurs gehouden. Verschillende Nederlandse bedrijven en ngo's presenteren zich in het Netherlands Water Pavilion. Leonie Jansen lanceert haar nieuwe cd 'About Water', een verzameling van nummers die door artiesten uit verschillende werelddelen vertolkt worden. Het Netherlands Water Partnership is gastheer van het paviljoen.

Ook uitgevers van relevante boeken zullen deelnemen aan de beurs. Earthscan zal onder meer het zojuist verschenen boek 'Climate Change Adaptation in the Water Sector' (onder redactie van Ludwig, Kabat, Van Schaik en Van der Valk) presenteren.

Henk van Schaik (foto: Michelle Muus).

